

Slovenski Pravnik

Leto XLVII.

Ljubljana, oktobra 1933.

Št. 9. — 10.

Pristojnost za spore iz službenega razmerja.

Dr. Stojan Bajič.

Pričujoči pregled predpisov o pristojnosti za spore iz službenega razmerja nam odkriva sicer pestro, v svoji skupnosti pa nesmotrenost očitujočo sliko pravnega področja, ki si le s težavo krči pot do mesta, ki mu gre. Razkosanost socialne in zato tudi pravno nujno enotne zakonodajne snovi formalnega delovnega prava se da razlagati samo z razlogi nedognanega razvoja, ki je zaostal daleč za potrebami življenja in je danes dosegel stopnjo, ko so razvojni momenti, podedovani od prvih zametkov posebnega delovnega sodstva, še vedno jačji kakor zahteve smotrenosti, ki se morejo udejestiti samo raz vidik ustaljenega vrednotenja in zamišljenega preustroja. Zlasti po uveljavljanju obrtnega zakona, ki je poenotil pretežno snov delovnega materialnega prava, se opazi neskladnost formalnega z materialnim delovnim pravom, ki se je razvijalo hitreje, dočim temelji formalno delovno pravo spričo dejstva, da je prevzel kot Grpp. avstrijski c. pr. r. in so sprejeta v obrtni zakon načela avstrijskega zakona o obrtnih sodiščih ter madžarskega zakona o obrtih (prenos sodstva na upravna oblastva) večjidel na zakonskih osnovan — preteklega stoletja.

§ 1. Stvarna pristojnost.

Določbe o stvarni pristojnosti za spore iz službenega razmerja vežejo v glavnem na štiri znake spora: na gospodarsko panogo, v kateri je sklenjeno službeno razmerje (n. pr. obrt, novinarstvo, pomorstvo), na vsebino spora (na pr. o prejemkih, o zavarovalnih dajatvah), na ka-

¹ Slovtvo: Goršič, Komentar gradjanskog parničnog postupka 1933; Pajnič, Redna sodišča... Sl. P. 1933, 105 i. sl.; Politeo, Trgovalski i ostali privatni nameštenici 1932; Bajič, Delavsko in namešensko pravo 1932.

kovost sj. poslov (na pr. važnejši posli, nameščenci) ter na vrednost spornega predmeta. Po teh znakih je treba odločiti stvarno pristojnost. Predvsem je treba izvršiti ev. obvezni posredovalni postopek (III, A), nato pa spor predložiti v rešitev izključno pristojnemu in če tega ni, izbranemu sodišču ali rzsodišču.

I. Sodišča.

Sodišča so državne ali samoupravne ustanove, ki grajski ali javnopravni spor proučijo in nato rešijo. So ali redna, ki vršijo sodstvo brez omejitve na posebne panoge sporov, ali posebna, katerih sodstvo je omejeno na kako gospodarsko ali poklicno skupino.

A. Redna sodišča.

1. Sreska sodišča so ne glede na vrednost spornega predmeta izključno (§ 101 Grpp.) pristojna za spore iz službenega razmerja (§ 44, t. 6 Grpp.):

a) med sd. in domačimi posli (kmetskimi ali gospodinj-skimi)² ter drugimi sj., ki živijo v sd. gospodarstvu;

b) hišnimi posestniki in hišnimi čuvarji (hišniki);

c) med poljedelskimi in gozdarskimi pridobitniki (imetniki poljedelskih in gozdarskih obratov) in njihovimi pomožnimi delavci in dninarji; za kvalificirano osebje (nameščence) velja obča podsodnost;

d) med posestniki rudnikov in drugimi sd. ter njihovimi mojstri, pomočniki, delavci ter vajenci,³ sem spadajo rudniški pazniki in rudarji⁴ ter sj. v obrtnih ali neobrotnih obratih, če ne vršijo nameščenskih poslov (§ 324 o. z.) in kolikor njihovi spori ne spadajo pred obrtno sodišče ali izbrane odbore;

e) med mornarji in njihovimi sd., ne pa tudi med častniki, katerih spori spadajo pred pomorska oz. trgovinska sodišča (§ 47, II. t. 2 Grpp.). V § 45, točka 9. uredbe o uređitvi ministrstva za promet z dne 30. marca 1927, je sicer določeno, da obsega področje direkcije pomorskega prometa tudi reševanje sporov iz mornarske pogodbe, toda spričo omejitve, da učinkuje ta pristojnost samo, kolikor ne spadajo taki spori v pristojnost rednih sodišč, določbe § 44, t. 6 niso v ničemer spremenjene. Posredovanje pri-

² Obvezno posredovanje (spodaj III, 4.)

³ Dikcija spominja na obrtno pomožno osebje (§ 206 o. z.). Vendar ta kvalifikacija tu ni upoštevana.

⁴ Za rudniške uradnike glej spodaj B, 3.

staniških kapetanij v teh sporih, ustanovljeno z editto politico di navigazione (I, § 2), je ukinjeno z zakonom o pristaniških kapetanijah z dne 30. marca 1922, U. l. 294 (prim. t. 5 čl. 4 uv. zak. k Grpp.).

Navedeni spori spadajo v izključno pristojnost sreskih sodišč, razen če so s posebnimi predpisi izvzeti iz pristojnosti rednih sodišč (§ 44, toč. 6 i. f. Grpp.). Vsled tega spadajo spori, omenjeni zgoraj pod t. d) — razen rudarjev — pred obrtno sodišče, kolikor je sd. obrtnik in je obrat v področju ljubljanskega sreskega sodišča. Drugje spadajo ti spori, če vrednost spornega predmeta ne presega Din 12.000.— in gre za spore v smislu § 343 o. z., pred izbrane odbore, če so ustanovljeni. Viničarske komisije (III, 3) vzamejo del sporov iz točke c, nekaj tudi razsodišča (II, posebno A).

Spori višjega osebja (nameščencev) ne spadajo v izključno pristojnost sreskih sodišč, ker govori § 44 Grpp. o poslih, pomožnih delavcih, dninarjih, pomočnikih, mojstrih in vajencih.

Spori iz službenega razmerja so ferijalne stvari (t. 5 § 318 Grpp.).⁵

2. Pred okrožna kot prvostopna sodišča spadajo tisti službeni spori, kojih vrednost presega 12.000.— Din, a niso odkazani v pristojnost drugemu sodišču ali oblastvu (na pr. spori med nameščenci in njihovimi sd., ki niso obrtniki, § 433 o. z.).

B. Posebna sodišča.

1. Trgovinska sodišča⁶ ali trgovinski senati okrožnih sodišč so pristojni za sojenje sporov iz službenega razmerja med trgovci in njihovimi prokuristi, trgovinskimi pooblašenci, pomočniki in drugimi nameščenci v trgovinskem obratu, če presega vrednost spornega predmeta Din 12.000 (§ 47, t. 3. Grpp.). Spori te vrste, ki ne dosegaajo te vrednosti, spadajo pred sreska sodišča (§ 44, t. 1. Grpp.). Ljubljanski trgovinski senat izgubi svojo pristojnost za vse spore te vrste, če je sedež obrata v področju ljubljanskega sreskega sodišča, na korist tamošnjega obrtnega sodišča, če je sd. obrtnik v smislu obrtnega zakona.

⁵ Krog sporov, naštetih v § 318, t. 5 Grpp. je širši, ker navaja na splošno spore iz službene pogodbe med sd. in delavci ali drugimi osebami, ki so v službenem razmerju. Torej so vsi spori iz službene pogodbe ferijalne stvari.

⁶ § 27 i. sl. z. o u. s.

Ne glede na vrednost spornega predmeta so trgovinska sodišča pristojna za spore, o katerih je soditi po zasebnem pomorskem pravu, torej o službenem razmerju mornarskih častnikov, ker so pristojna za službene spore mornarjev po t. 6 § 44 Grpp., katero pristojnost § 47, II t. 2 izrečno izdvaaja, sreska sodišča.

2. Prav to velja za pomorska sodišča (§ 29. z. o. u. s.).

3. Rudarskim sodiščem (§ 48 Grpp., § 15 z. o. u. s.) je poverjeno ne glede na vrednost spornega predmeta sodstvo o razmerjih, urejenih v rudniških zakonih⁷ med rudniškimi podjetniki in njihovimi uradniki (§ 48, t. 7 Grpp.), dočim spadajo službeni spori rudarjev in paznikov ne glede na vrednost spornega predmeta pred sreska sodišča (prvi odst. § 48, t. 6 § 44 Grpp.).

4. Novinarska sodišča⁸ (§ 13 uredbe z zakonsko močjo o ureditvi službenega razmerja med novinarji in lastniki listov z dne 25. septembra 1926) rešujejo pod predsedstvom državnega sodnika, ki ga imenuje minister pravde^{8a} in največ po dveh prisednikov, ki jih imenujeta stranki, v večjih krajih, kjer izhaja več listov, brezprizivno in z izvršno močjo spore med poklicnimi novinarji (§ 1 uredbe) in lastniki listov. V krajih, kjer ta sodišča niso osnovana, spadajo spori v občno podsodnost sreskih odn. okrožnih sodišč, v kolikor ne bi bilo pristojno obrtno ali trgovinsko sodišče.

5. Izbrani odbori pri upravnem oblastvu prve stopnje (§ 343 o. z.) sodijo o sporih med obrtniki⁹ in njihovim pomožnim osebjem (§ 206 o. z.), če ne vrši važnih poslov¹⁰ (§ 307 o. z.) in vrednost spornega predmeta ne presega 12.000

⁷ Določba o pristojnosti § 48 Grpp. velja navzlic temu, da službenega razmerja rudniških uradnikov ne ureja več rudarski, marveč obrtni zakon (§ 433). Prim. Bajič 6, 15.

⁸ Čl. 4 t. 10 ur. z. k Grpp.

^{8a} Z odlokom z dne 31. decembra 1932, št. 21191/33 je postavil minister pravde za predsednika ljubljanskega novinarskega sodišča za triletno dobo Antlogo Jakoba in nam. dr. Kobeta Ernesta, sodnika okr. sod. v Ljubljani.

⁹ Ker je § 433 o. z. razširil veljavnost določb o. z. brez omejitve na sj., naštete v § 433 o. z., veljajo zanje tudi predpisi VI. poglavja o izbranih odbori z istimi omejitvami kot za obrtno pomožno osebje. Tako tudi Knežević: O nadležnosti suda dobrih ljudi, Branič 1933, 205.

¹⁰ Politeo 160.

Din ter gre za spor v smislu § 344 o. z.,¹¹ namreč o prejemkih (t. 1), o obstoju službene pogodbe, o začetku, nadaljevanju vajenskega in službenega razmerja in vršenju službe v obratu (t. 2), o izvršitvi službe in odškodnini iz službenega in vajenskega razmerja, posebno v obračunavanju prejemkov, odmoru in konvencijskih kaznih (t. 3), spore o izdajanju¹² poslovnih knjižic in vpisih vanje, spore o izpričevalih in o odškodnini (t. 4) ter spore o odpovedi in izpraznitvi delavskih stanovanj, ne glede na to, ali jih imajo sj. odplačno ali neodplačno. Spori te vrste pri katerih pa vrednost spornega predmeta presega 12.000.— Din, spadajo, če gre za spore v smislu § 44, t. 6 Grpp., pred sreska sodišča, sicer pa pred okrožna sodišča po splošni podsodnosti. Konkurenca s trgovinskimi sodišči ni mogoča, ker izbrani odbori ne sodijo o službenih sporih trgovinskih nameščencev, ki zgolj spadajo pred trgovinska sodišča. O razmerju z obrtnim sodiščem, ki pa ne more postati praktično prim. tretji odst. § 434 o. z., prim. spodaj 7.

Pristojnost izbranih odborov izključuje posebno pristojnost sreskih (§ 44, t. 6) sodišč, ne pa razsodišč pri obrtnih udruženjih (§ 385 o. z.).

Krajevna pristojnost se ravna po sedežu obrata (§ 351 o. z.). Za spore pomožnega osebja,¹³ ki dela izven delavnice po kosu ali poedinih storitvah, je pristojen izbrani odbor, na katerega področju se je delo vršilo ali moralo vršiti ali zaslužek izplačati.¹⁴

6. Zavarovalna sodišča sodijo spore med sj. zavarovanci oz. drugimi upravičenci in nosilci zavarovanja ter je v teh sporih službeno razmerje le podrejeno upoštevno.

¹¹ § 344 o. z. je povzet po § 4 z. o. o. s. in sicer t. 1 povsem (a), v točko 2 so pristavljeni (b) spori o obstoju službene pogodbe (v sm. § 323 Grpp.), dočim se ostale točke 3, 4, 5 tesno naslanjajo na točke c, d in f. § 4 z. o. o. s. Točka d je umevno izpuščena. Opuščena je tudi točka g spričo tega, da ne spadajo v pristojnost izbranih odborov spori med sd. istega obrata.

²¹ § 311 o. z. nasprotno določa, da more sj. od sd., ki poslovno knjižico (§ 307 o. z.) protipravno zadržuje, zahtevati njeno izročitev s pomočjo upravnega oblastva prve stopnje.

¹³ Določba je posneta po § 23 z. o. o. s., ki pa meri na domače delavce (§ 5 c z. o. o. s.). Prim. Bajič 119.

¹⁴ Politeo 165 meni, da torej ni uporabiti nalično § 62 Grpp.

a) Sodišče delavskega zavarovanja (čl. 4, t. 1 uv. zak. k Grpp., §§ 159 do 177 z. o zav. del.) prve (§ 160 z. o zav. del.) odn. druge stopnje (§ 173 z. o zav. del., začasna ureditev v § 52, t. 5 fin. zakona¹⁵ za l. 1932/33 od 25. marca 1932, Sl. l. 281) sodijo o sporih, tičočih se zavarovalnih dajatev v smislu § 160 z. o zav. del.¹⁶ Poslovanje je urejeno s pravilnikom o ureditvi sodišč delavskega zavarovanja in o sodnem postopku pri teh sodiščih z dne 10. avg. 1925, Ur. l. 1925, 288.

b) Sodišče rudarskega zavarovanja¹⁷ se po § 35 pravil bratovske skladišnice za zavarovanje delavcev in nameščencev pri podjetjih, ki spadajo pod rudarski zakon z dne 16. febr. 1933, Sl. l. 244 osnuje na sedežu vsake bratovske blagajne (§ 35). Sodi o sporih med zavarovanci ali ostalimi upravičenci in nosilci zavarovanja. Spori o rodbinskih razmerjih spadajo v pristojnost rednih sodišč (drugi odst. § 35). Pritožba zoper sodbo gre na vrhovno sodišče delavskega zavarovanja v smislu z. o zašč. d. (§ 38). Dokler se to sodišče ne ustanovi, je za reševanje teh sporov pristojno kasacijsko sodišče v Beogradu (§ 38).

c) Stalno sodišče pokojninskega zavarovanja (čl. 14, t. 3 uv. z. k Grpp., §§ 76 in 77a z. o pok. zav., nar. min. za soc. pol. z dne 31. julija 1922, U. l. 319 o pristojnosti razsodišča za reševanje tožb o izpodbijanju odločb pokojninskega zavoda).

7. Obrtno sodišče. Obrtni zakon (o. z.) od 5. novembra 1931 je v § 428, t. 1 (tudi čl. 4 t. 18 uv. z. Grpp.) ohranil v veljavi zakon o obrtnih sodiščih (z. o o. s.) z dne 27. septembra 1896, drž. z. 218 z vsemi poznejšimi izpremembami in sicer za dosedanje področje, torej za bivše avstrijsko ozemlje. Ker je pa ustanovljeno v tem področju samo obrtno sodišče v Ljubljani z naredbo z dne 15. julija 1909, drž. z. 112., se tiče zgolj tega sodišča tretji odst. § 434 o. z., ki določa, da ohranijo obrtna sodišča svojo pristojnost glede vseh stvari, ki spadajo po o. z. v pristojnost izbranih

¹⁵ Ustanovitev vrhovnega sodišča delavskega zavarovanja se odлага; pristojnost prehaja na posamezne oddelke kasacijskega sodišča (§ 103 z. u. s.).

¹⁶ Spore o rodbinskih razmerah, upoštevni pri tem, mora soditi redno sodišče, kamor je treba interesente napotiti (drugi odst. § 160 z. o zav. del.).

¹⁷ Uv. z. k Grpp. omenja v čl. 4, t. 3 še stari pravilnik z dne 1. decembra 1924, U. l. 63 iz l. 1925.

odborov in da se v njih področjih ne bodo osnovali izbrani odbori.¹⁸

Pristojnost obrtnega sodišča v Ljubljani obsega ne glede na vrednost spornega predmeta (§ 4 z. o. o. s.)

a) vse spore, ki so spadali ob uveljavljanju obrtnega zakona (torej 9. aprila 1932) v njegovo pristojnost. To razodeva občna določba prvega odst. § 434 o. z., da je treba reševati spore iz službenega razmerja, dokler se ne ustanove izbrani odbori (§ 343 o. z.), po dosedanjih predpisih, kar velja v ostalem za ljubljansko obrtno sodišče za stalno, ker se v njegovem področju po tretjem odst. § 434 o. z. sploh ne bo ustanovil izbrani odbor. Ta pristojnost obsega spore, ki so odkazani obrtnemu sodišču po ustanovitveni naredbi (§ 3), namreč vseh v drugem odst. § 1 z. o. o. s. naštetih, v področju obrtnega sodišča se nahajajočih obratov, izvzemši železnice z njihovimi sj., naštetimi v § 5 z. o. o. s., če se tičejo službenega razmerja v smereh, naštetih v § 4 z. o. o. s.

aa) Na sd. strani mora nastopati kot pravdna stranka obrtnik¹⁹ v smislu obrtnega zakona. To velja tudi za spore domačih delavcev (§ 5, t. c z. o. o. s.).

bb) Na sj. strani mora biti stranka »delavec v smislu § 5 z. o. o. s.« in sicer tvorniški mojstri, delovodje ali predelavci (t. a), v obrtnem obratu zaposleni pomožni delavci (§ 73 o. r.) všteti dninarje (čl. V. d. uvod. pat. k o. r.) ter vse v trgovinskih obrtih s trgovskimi posli zaposlene osebe

¹⁸ Nova obrtna sodišča je moči ustanoviti samo z zakonom spričo čl. 100 ustave, ne pa po sporazumu ministra pravde s prizadetimi ministri (tako Goršič 165, menda glede na § 2 z. o. o. s.). — V podobnem položaju kakor obrtno sodišče, razen določbe, da njihova pristojnost ugasne (prvi odst. § 434 o. z.), ko se bodo osnovali izbrani odbori v smislu § 343 in sl. o. z., so sodišča dobrih ljudi po zakonu o radnjah z dne 29. julija 1910 (čl. 80), obrtno oblastvo prve stopnje oz. upravni odbori obrtnih udruženj po § 176 zak. št. XVIII. l. 1884., upravno oblastvo po § 115 in sl. zak. čl. XIII. l. 1876. in §§ 62, 63 zak. čl. XLIV. l. 1907. glede sporov domačih poslov v vrednosti pod Din 25 (prav to glede sporov kmetijskih in sličnih delavcev po zak. čl. II. l. 1898., čl. XLIII. l. 1899.).

¹⁹ V drugem odst. § 1 z. o. o. s. našete železnice so v § 3 ustanovitvene naredbe izrečno izključene iz pristojnosti obrtnih sodišč. Pač pa spadajo tja parobrodna podjetja (čl. V uvod. kat. k o. r.). Glede državnih monopolskih podjetij (čl. VIII uvod. pat. k o. r.) prim. § 39 uredbe o samostojni upravi državnih monopolov z dne 25. oktobra 1932 Sl. l. 54. Spričo četrtega odst. § 426 o. z. se nanaša označba obrtni red na veljavni obrtni zakon.

(za katere se ustanovi poseben oddelek obrtnega sodišča, § 21 z. o. o. s.). Poleg sj. sodijo obrtna sodišča spore doma-
 čih delavcev²⁰ (§ 5, c z. o. o. s.) iz naročil obrtnikov.

cc) Spori se morajo tikati službenega razmerja v sme-
 reh, naštetih v § 4 z. o. o. s., katerega točka e je obsoletna.
 Tudi o medsebojnih sporih sj. iz skupinskega službenega
 razmerja sodi obrtno sodišče (§ 4 g z. o. o. s.).²¹

b) spori, ki jih je § 41 z. o. trg. pom. odkazal v pristoj-
 nost obrtnih sodišč, namreč spori iz službenih razmerij po
 tem zakonu (§§ 1, 2), če spada obrat sd. pod obrtni zakon.
 V § 41 nav. z. je namreč razširjena²² pristojnost obrtnih
 sodišč na spore iz službenega razmerja oseb, ki ne štejejo
 med delavce v smislu § 5, t. a) in b) z. o. o. s., torej na name-
 ščence obrtnih obratov izven trgovinskih, katerih službeni
 spori so že doslej po § 5, t. a) spadali pred obrtna sodišča.²³
 Veljavnost § 41 z. o. trg. pom. izhaja iz § 428 t. 1 o. z., ker je
 kot izprememba z. o. o. s. ohranjen v veljavi, ne glede tudi
 na odločbo § 434 o. z., da se pristojnost sporov iz službenega
 razmerja ravna po dosedanjih predpisih. Potemtakem spa-
 dajo pred ljubljansko obrtno sodišče tudi spori iz službe-
 nih razmerij, ki jih naštevata § 1 in 2 z. o. trg. pom., kolikor
 je te obrate imeti po sedanjem²⁴ obrtnem zakonu za
 obrti.²⁵

²⁰ Obseg domačih delavcev po z. o. o. s. je širši kakor po obrtnem
 zakonu (§§ 215 in 1, t. 17).

²¹ Obrtno sodišče ohrani tudi v § 35 z. o. o. s. ustanovljeno pristoj-
 nost za razsojo osporavanih odločb razsodišč obrtniških združenj (§ 385
 o. z.). Pravilnik za ljubljansko razsodišče bo moral to pristojnost upo-
 števat (v zvezi s šestim odst. § 352 o. z.).

²² Prim. Mayer-Grünberg, Kommentar zum HGG, 1911, 482.

²³ Omejitev izvira iz tretjega odst. § 73 o. r.

²⁴ Prim. op. 19 zgoraj.

²⁵ Važno je to glede trgovinskih nameščencev (§ 1 z. o. trg. pom.),
 katerih spori spadajo izven področja ljubljanskega sreskega sodišča pred
 trgovinske senat okrožnih sodišč (I, B 1, če presega vrednost spornega
 predmeta 12.000 Din.) Spori iz službenih razmerij, naštetih v § 2, t. 2.
 z. o. trgovskih pomočnikih spadajo pred obrtno sodišče samo, če
 spada obrat pod obrtni zakon (na pr. banke, zavarovalnice po § 60, t. 7
 o. z.). Spori iz ostalih v § 2, t. 2. z. o. trg. pom. ter v § 433 o. z. naštetih
 službenih razmerij ne spadajo pred obrtno sodišče. K točki 6 § 2 z. o. trg.
 pom. prim. glede maloprodaje monopolskih predmetov uredbo z dne
 15. aprila 1932, Sl. l. 347, glede prodaje srečk pa pravilnik z dne 5. maja
 1932, Sl. l. 593.

c) Vse spore, na katere je bila pristojnost obrtnega sodišča kasneje razširjena, ker spada po tretjem odst. § 434 o. z. v njegovo pristojnost vse, kar bi spadalo sicer pred izbrane odbore (na pr. pritožbo zoper konvencijsko kazeno po drugem odst. § 340 o. z.) in kolikor je obseg obrti po novem o. z. večji od dosedanjega (na pr. banke, kinematografi), oz. se morejo ustanoviti nove (§ 60 o. z.).

Krajevna pristojnost se ravna po obratu odnosno glede domačih delavcev po tem, kje so morali izvršiti delo ali kjer je bilo treba plačati zaslužek (§ 23 z. o. o. s.), in obsega področje ljubljanskega sreskega sodišča (§ 2 ustanovitvene naredbe). Svojo pristojnost mora obrtno sodišče uradoma upoštevati. Pristojnost je izključna nasproti upravnim oblastvom in rednim sodiščem (§§ 3 in 23 z. o. o. s.) s posledicami, ustanovljenimi v § 40 Grpp. Samo razsodišča obrtnih združenj (§ 385, glej II, a) morejo soditi o sporih, ki sicer spadajo v pristojnost obrtnega sodišča, vendar zgolj spore, naštetih v §§ 343, 344 o. z. in če sta stranki na razsodišče pristali (§ 385 o. z., tretji odst., § 3 z. o. o. s.).

Pristojnost obrtnega sodišča je torej znatno večja od pristojnosti izbranih odborov (§§ 343, 344 o. z.), njegova pristojnost ni omejena po vrednosti spornega predmeta, sodi tudi spore med delavci istega podjetja, spore med naročiteljem in domačimi delavci in ne samo med sd. in sj., poleg tega tudi niso izvzeti iz pristojnosti obrtnega sodišča službeni spori oseb, ki vršijo važnejše (§§ 343, 307 o. z.) posle, torej nameščencev. Sreskemu sodišču v Ljubljani vzame obrtno sodišče spore, ki bi spadali v pristojnost sreskega sodišča pot. 6 § 44 Grpp., da niso kot spori med obrtnikom in njegovim pomožnim osebjem odkazani obrtnemu sodišču. Vendar obdrži sresko sodišče pristojnost za spore iz službenega razmerja domačih poslov in drugih v gospodarski skupnosti s sd. živčih sj., hišnikov, poljedelskih in gozdnih delavcev ter rudarjev (prim. I, A, 1). Trgovinsko sodišče odda obrtnemu vse spore nameščencev (prokuristov, pooblašcencev, nameščencev po t. 3 § 47 Grpp.), zaposlenih v trgovinskih obratih v smislu § 1 z. o. trg. pom.²⁶

²⁶ Nasprotno meni Pajnič 110, da so spričo § 47 Grpp. obrtna sodišča pristojna samo še glede tistih trgovinskih uslužbencev, ki so služe. Za nasprotno mnenje, da ostane pristojnost obrtnega sodišča tudi po uveljavitvi Grpp. neokrnjena, govori poleg prvega in tretjega odst. § 434 o. z. tudi t. 18 čl. 4 uv. z. k Grpp., ki določa, da ostanejo v veljavi

8. Omeniti je treba še dva postopka v reševanju sporov, ki so v zvezi s službenim razmerjem, namreč:

aa) spore med sd. in sj. glede davčnih odtegljajev rešuje davčno oblastvo prve stopnje, pri katerem je sd. dolžan polagati odtegnjeni davek (čl. 103 z. o neposred. davkih in pravilnik k njemu). Pritožbe zoper te rešitve rešuje finančna direkcija.

bb) Spore med sj. in sd. glede prispevkov za zavarovanje (§ 35 z. o zav. d.), kakor tudi o odškodnini v smislu § 61 z. o zav. d. rešuje na prvi stopnji okrožni urad za zavarovanje delavcev, na drugi stopnji osrednji urad, končno pa minister za socialno politiko in narodno zdravje (§ 159 z. o zav. del.).

II. Rzsodišča.

Rzsodišča so korporativne ustanove, ki rešujejo spore iz službenega razmerja samo, če na to pristanejo prizadete stranke.

a) Izbrani odbori pri prisilnih obrtnih udruženjih (§ 385 o. z.)²⁷ morajo reševati spore iz službenega razmerja med svojimi člani in njihovim pomožnim osebjem (§ 343 o. z., torej ne tistimi, ki vršijo važnejše posle v smislu § 307 o. z.), naštete v § 344 o. z., če stranki na rzsodišče pristane. Pravilnik, ki mora ustrezati §§ 343 do 353 o. z., odobri ban. Pred odobritvijo pravilnika izbrani odbor ne sme poslovati. Nasproti izbranemu odboru pristojnost sreskih sodišč ni izključena.

b) Rzsodiščem, osnovanim na podstavi kolektivne pogodbe,²⁸ je odrejena pristojnost v teh pogodbah. Svojo pristojnost ohranijo tudi po o. z. (drugi odst.

»predpisi, po katerih se spori iz službenega razmerja odkažejo v pristojnost posebnih sodišč...« (čl. 2 uv. z. k Grpp.). Zato ostane po m. m. obrtno sodišče po § 5, t. d. z. o o. s. pristojno za vse trgovinsko pomožno osebje in ne samo za slugе.

²⁷ Pristojnost stalnih rzsodišč trgovinskih, industrijskih in obrtnih zbornic ureja pravilnik zborničnega sveta, ki ga potrdi minister za trgovino in industrijo (§ 31 uredbe o t. i. in o. zbornicah z dne 3. avgusta 1932, Sl. l. 581). Omejitev čl. 298 fin. zak. za l. 1928/29, U. l. 130, da zbornice ne smejo reševati sporov med sd. in njihovimi nameščenci za področje zakona o radnjah in zakona o trg. in obrtnih zbornicah (zak. čl. iz l. 1868) še velja (§ 434 o. z.).

²⁸ Prim. Bajič 54.

§ 434). Na ta razsodišča je smiselno uporabljati določbe Grpp. o postopanju pred razsodniki (§ 695 Grpp.).²⁹

III. Posredovanje.

Posredovanje, ki ga vršijo javnopravne ali korporativne ustanove, ima zgolj namen doseči med spornima strankama sporazumno rešitev spora. Tako posredovanje more biti obvezno ali neobvezno ter sta pri prvi vrsti posredovanja stranki prisiljeni nastopiti posredovalni postopek, da se v redni pravdi ne izpostavi ugovoru nedopustnosti pravdne poti, dočim je pri neobveznem posredovanju strankama na voljo, ali se ga poslužita ali ne.

A. Obvezno posredovanje.

1. Posredovanje predsednika notarske zbornice je po § 155, drugi odst. zakona o javnih notarjih z dne 11. sept. 1930 namenjeno poravnanju nesoglasij, ki »so nastala iz poslovnega razmerja med zborničnimi člani, kakor tudi javnimi notarji, namestniki in notarskimi pripravniki. Vsi ti morajo zahtevati, preden spravijo spor pred sodišče, posredovanje zbornice.« V ta namen sme predsednik pozvati in zaslišati stranke in one zbornične člane, ki bi utegnili uspešno posredovati.

2. Člani inženjerskih komor (čl. 24 b začasne uredbe o osnovanju inženjerskih komor z dne 8. oktobra 1924, Sl. N. od 24. oktobra 1924) morajo o svojih (medsebojnih) sporih, preden vložijo tožbe na rednem sodišču, zahtevati posredovanje komore. Če sta sd. in sj. člana komore, je torej posredovanje obvezno.

3. Pred viničarske komisije spadajo na bivšem ozemlju mariborske oblasti po uredbi³⁰ o viničarskem redu mariborske oblasti z dne 20. julija 1928 vsi spori iz viničarskega razmerja (§ 1 uredbe), posebno (§ 22 uredbe) pa spori iz prestanka službenega razmerja v smislu §§ 21 in 22 uredbe. Predsednik komisije je župan občine, v kateri vinograd leži (§ 23 uredbe). Enega člana imenuje vinogradnik, enega viničar za vsak spor posebej. Komisija določi po poravnalnem poskusu (§ 24 uredbe) odškodnino (§ 25 uredbe), ki postane upravno izvršljiv izvršilni naslov (§ 26 uredbe), če stranka v 30 dneh ne vloži tožbe pri rednem sodišču (§ 27 uredbe).

²⁹ Drugi odst. § 599 c. p. r. v § 694 Grpp. ni prevzet. Prim. odl. s. s. B od 1. sept. 1931, Pravnikova zbirka II, st. 318.

³⁰ Prim. Steska, O uredbah in uredbodajni funkciji oblastne samouprave, Čas 1927/28, 15.

Pred postopanjem pred viničarsko komisijo pravdna potorej ni dopustna.

4. Občinski posredovalni uradi (čl. 7 uv. z. k Grpp., § 8 z. dne 21. sept. 1869, drž. z. 150, 27. febr. 1909, drž. z. 59, kranjski dež. zakon z dne 27. sept. 1911, dež. z. 45, štajerski z dne 29. dec. 1914, dež. z. 23/15, koroški zase 14. julija 1910, dež. z. 23/15) vršijo po § 28 naredbe celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 18. junija 1921, U. l. 224 obvezno posredovanje v vseh sporih gospodinjskih poslov (§ 28 naredbe)³¹ in njihovih sd.

B. Neobvezno posredovanje.

1. Predsednik advokatske komore poskuša po § 42 zakona o advokatih poravnati nesoglasja, ki so nastala iz poslovnega razmerja med zborničnimi člani in med advokati in advokatskimi pripravniki.³²

2. Delavski in nameščenski zaupniki posredujejo med sj. in sd. v sporih, ki nastanejo iz službenega razmerja. Če jim posredovanje ne uspe, zahtevajo posredovanje pristojnih državnih oblastev (§ 109 d z. o zašč. d.).³³

3. Delavske zbornice tudi posredujejo pri poravnavanju sporov med sd. in sj., če to žele prizadete stranke ali pristojna državna oblastva (§ 37, t. 4 z. o zašč. d.) ter odrejaajo njihovi upravni odbori v ta namen člane, ki naj pri tem sodelujejo (§ 54 e z. o zašč. d.).

4. Inspekcije dela posredujejo v sporih med sd. in sj., če zahteva posredovanje ena stranka (čl. 9 t. 6 z. o insp. d.). (Konec prih.)

³¹ Spori oseb, ki opravljajo gospodinjska dela v gospodinjstvu gospodarjevem in so sprejete v njegovo družino (§ 1), se morajo obravnavati pri pristojnem občinskem posredovalnem uradu. Če je tožba vložena na sodišču brez potrdila občinskega posredovalnega urada, da je bil poravnanli poskus brez uspeha, mora sodišče tožbo uradoma temu odstopiti (drugi odst. § 28).

³² Posredovalne funkcije predsednika lekarniške zbornice (uredba o lekarniških zbornicah z dne 31. januarja 1925, čl. 15 f), da namreč poravnava po možnosti spore med šefi lekarn in njih sotrudniki, § 15 sedaj veljavne uredbe z dne 9. januarja 1931, Sl. l. 411 (izpremembe in dopolnitve z dne 18. decembra 1931, Sl. l. 225) ni prevzel. Drugače Goršič 181.

³³ O sporih med samimi delavci podjetja ali med delavci in njih sd. in v zvezi s poslovanjem delavskih zaupnikov, odločajo inspekcije dela odnosno ministrstvo za soc. pol. in nar. zdr. (§ 118 z. o zašč. d.).